

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sven Grahn

Vad avses med SIEG respektive
SIG?
En utredning av artikel 86
Romfördraget

Examensarbete
20 poäng

Reinhold Fahlbeck

Internationell konkurrensrätt

2003

Innehåll

FÖRORD	1
FÖRKORTNINGAR	2
1 INLEDNING	3
1.1 Ämne	3
1.2 Syfte och problemställningar	4
1.3 Avgränsning	4
1.4 Metod och material	4
1.5 Disposition	5
2 BAKGRUND	6
2.1 Artikel 86 (f d 90) lyder som följer:	7
3 DEFINITION AV ARTIKEL 86.1	8
3.1 Offentliga företag och företag	8
3.1.1 Företag	9
3.1.2 Offentliga företag	9
3.2 Särskilda rättigheter	11
3.2.1 Särskilda rättigheters antals begränsning	13
3.2.2 Särskilda rättigheters fördelar	13
3.3 Exklusiva rättigheter	14
3.4 Åtgärder	16
4 DEFINITION AV BEGREPPET AKTIVITET	17
4.1 Ekonomisk aktivitet	17
4.2 Icke ekonomisk aktivitet	18
5 DEFINITION AV ARTIKEL 86.2	21
5.1 Tjänster	22

6	SIEG OCH SIG I EUROPA	24
6.1	SIEG	24
6.2	SIG	25
6.3	Exempel på SIEG och SIG i Europa	28
6.3.1	SIEG	28
6.3.2	SIG	29
6.4	Problem med SIEG och SIG i Europa	30
6.4.1	SIEG	30
6.4.2	SIG	30
7	SIEG OCH SIG I SVERIGE	31
7.1	SIEG	31
7.2	SIG	31
7.3	Exempel på SIEG och SIG i Sverige	32
7.3.1	SIEG	32
7.3.2	SIG	35
7.4	Problem med SIEG och SIG i Sverige	38
7.4.1	SIEG	38
7.4.2	SIG	38
8	ANALYS OCH SLUTSATSER	40
	LITTERATURFÖRTECKNING	43
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	45

Förord

Det här är mitt examensarbete innan studierna vid Juridiska fakulteten i Lund är till ända. Sedan kommer nya mål och ansträngningar i sikte. Vill framföra ett stort tack till min handledare Reinhold Fahlbeck, vars hjälp har varit ovärderlig inför val av examensarbete, samt under examensarbetets framväxt med många tips och idéer. Även ett stort tack till Kent Källström, vilken verkat som mentor i mitt arbete. Vidare ett tack till Marie Larnicol för översättning av den ursprungliga franska texten, som legat till grund för arbetet. Tillika vill jag framföra ett tack till min familj, som på olika sätt stöttat mig under hela studietiden, och ett speciellt tack och en blomma till min sambo, som i vår lilla trånga etta haft sömnlösa nätter under arbetets gång.

Slutligen vill jag anföra att jag medverkat till det fortsatta arbetet inom unionen vad tjänster i allmänhetens intresse anbelangar. Detta har skett genom att jag varit remissinstans för Grönbokens vidkommande. Mitt yttrande återfinns på EU-kommissionens hemsida om Grönboken tillsammans med yttranden från hela unionen. Är det någon som finner detta område intressant, ber jag er att även ta en titt på kommissionens webbsajt.¹

Lund i december 2003

Sven Grahn

---

¹ Se kommissionens hemsida om tjänster av allmänt intresse:
http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/services_general_interest/index_en.htm.

Förkortningar

SIG	Tjänster av allmänt intresse; services d'intérêt général
SIEG	Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse; services d'intérêt économique général
EGT	Europeiska gemenskapernas officiella tidning

1 Inledning

Detta examensarbete behandlar artikel 86 (f d 90) i Romfördraget.

Det har diskuterats av och till alltsedan EG-rättens uppbyggnad, vad som avses med artikeln. Vad innefattas respektive utesluts i artikelns mening, vad anses vara offentlig tjänst respektive offentliga företag samt innebörden av allmänhetens intresse. Dags dato råder fortfarande motsättningar mellan kommissionen och vissa medlemsländer och inget slutligt svar har framkommit i frågan. Kommissionen har dock vid ett par tillfällen tagit ställning till vad som bör innefattas respektive uteslutas. Domstolen har också tagit ställning till artikel 86 vid ett par tillfällen, men den har endast gjort minimalistiskt ställningstagande, vilket lett till ett föga användbart rättesnöre. Tillika har en sk Grönbok om tjänster publicerats under våren 2003. Den har varit ute på remissförfarande, men än har inget klart beslut tagits till följd av detta. Anledningen till detta examensarbete var att Professor Reinhold Fahlbeck fick en förfrågan från en fransk forskargrupp, vilken bl a ville ha svar på hur vi i Sverige på nationell basis ser på artikel 86. Ytterligare frågeställningar som forskargruppen ville ha svar på, finns med bland mina frågeställningar och detta med anledning av att Reinhold Fahlbeck tackade nej till att lämna ett utlåtande. Det blev istället Kent Källström vid Stockholms universitet, som tog över uppgiften och som även författade ett PM angående den nationella behandlingen av artikel 86.

1.1 Ämne

Uppsatsen behandlar artikel 86 på initiativ av en fransk forskargrupp. Jag kommer att utreda artikelns innebörd, redogöra för särskilda och exklusiva rättigheter samt diskutera begreppen SIEG respektive SIG. Definition av ovannämnda begrepp finns i den löpande texten samt i förkortningslistan. *SIEG* benämnes även som *tjänster av allmänt ekonomiskt intresse* och *SIG*, *tjänster av allmänt intresse*. Förkortningarna kommer från franska språkets *services d'intérêt économique général* respektive *services d'intérêt général*.

1.2 Syfte och problemställningar

Syftet med uppsatsen är att besvara de frågor som den franska forskargruppen önskat få svar på samt utreda vad artikeln egentligen innebär och vad som skall innefattas respektive uteslutas i artikeln. Frågorna, som gruppen ville ha svar på och vilka jag i möjligaste mån skall besvara, är följande:

Vilka tjänster faller under begreppen SIEG respektive SIG i Sverige?

Hur skall begreppen SIEG respektive SIG kunna åtskiljas på det nationella planet?

Vilka förutsättningar måste föreligga, för att utesluta de tjänster som kvalificeras som SIG från det konkurrensutsatta området?

Vad avses med offentliga företag och företag i artikel 86?

1.3 Avgränsning

Examensarbetet skall inte ses som uttömmande ifråga om tolkning av och kommentar till berörd artikel. Meningen har varit att utreda det som nämnts och inget mer.

Ytterligare en avgränsning är att artikel 86.3, som anger att kommissionen skall säkerställa att bestämmelserna tillämpas, inte kommer att kommenteras mer än vad som kan komma att noteras kortfattat i texten.

1.4 Metod och material

Den metod och det material som jag använt, består av viktiga sakförhållanden inhämtade från såväl offentliga myndigheters utredningar, betänkanden och skrivelser som från rättsfall, händelser i vardagslivet och internet samt från berörda aktörer inom diverse branscher.

Ämnet har alltså utretts enligt sedvanlig rättsdogmatisk metod.

1.5 Disposition

Dispositionen består inledningsvis av bakgrundsfakta. Därefter kommer en definition av artikel 86.1 samt definition av begreppet aktivitet för att klargöra kommande rubrikers innebörd om tjänster.

Härefter kommer definition av artikel 86.2, som behandlar olika typer av tjänster, varefter dessa diskuteras. Nu först kommer jag fram till den huvudsakliga frågan, där jag beskriver, ger exempel på samt diskuterar de olika aktiviteterna enligt de franska benämningarna SIEG respektive SIG samt vad de kan anses svara mot i Europa och i det svenska samhället och hur vi ser på dem. Till sist kommer en avdelning med analys och slutsatser.

2 Bakgrund

För att förstå resonemanget i examensarbetet, är det nödvändigt att påpeka att en av grundtankarna i EU:s inre marknad är konkurrens. Denna skall leda till högre tillväxt i medlemsländerna. Konkurrensen är tänkt att effektivisera produktionen av varor och tjänster. Under EG:s tidiga skede innebar målet med ekonomisk integration att insatserna koncentrerades på att undanröja handelshinder mellan medlemsstaterna. Under åttiotalets andra hälft utsattes efterhand allt fler områden för konkurrens, som huvudsakligen eller delvis tillhandahöll tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Följden blev avreglering, som främjade modernisering och samdrift i alla led inom områden som telekommunikationer, posttjänster och energi.

För att säkerställa en rättvis och effektiv konkurrenssituation på den inre marknaden, har EU skapat ett gemensamt regelverk. De gemensamma reglerna gäller endast när handelsutbytet mellan medlemsländerna påverkas. Följaktligen betyder det att allt handelsutbyte, som sker utanför gemenskapen inte aktualiserar det gemensamma regelsystemet. I Sverige finns det vidare nationella regler som behandlar konkurrensen på den svenska marknaden.

Vi befinner oss dessutom i en tid av alltmer omfattande liberaliseringar. Det är just denna situation, liberaliseringar av monopol, som artikel 86 avser. Om det finns ett allmänt intresse eller ett allmänt ekonomiskt intresse inom en medlemsstat, kan medlemsstaten bevilja exklusiva och/eller särskilda rättigheter till offentliga eller privata företag. Europeiska kommissionen övervakar att den som får dessa rättigheter respekterar konkurrensreglerna. Genom att införa konkurrens i monopolsekter är tanken att kvaliteten höjs och priserna sjunker då monopolet avskaffas. De områden som främst berörs är transport, post, telekommunikation, distribution av el, gas och vatten.

Två viktiga drag av artikel 86 kan kort beskrivas. Det första är att art 86.1 är en sk referensartikel. Detta innebär att den inte har en självständig

ställning, utan enbart kan åberopas i förening med en annan eller andra artiklar.

Det andra är att artikel 86.1 inte enbart kan användas i konkurrensfall utan även i andra fall, trots att konkurrensfallen är speciellt åsyftade. Med andra ord hade artikel 86.1 inte behövt vara placerad under konkurrenskapitlet i fördraget, men placeringen antyder att författarna av fördraget var medvetna om medlemsstaternas förmåga att störa konkurrensen.²

Vidare är artikel 86.1 adresserad till medlemsstater och således inte till företag.³ I motsats till artikel 86.1 är artikel 86.2 adresserad till företag.

2.1 Artikel 86 (f d 90) lyder som följer:

1. Medlemsstaterna skall beträffande offentliga företag och företag som de bevilja särskilda eller exklusiva rättigheter inte vidta och inte heller bibehålla någon åtgärd som strider mot reglerna i detta fördrag, i synnerhet reglerna i artiklarna 12 samt 81-89.

2. Företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol skall vara underkastade reglerna i detta fördrag, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifterna som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot gemenskapens intresse.

3. Kommissionen skall säkerställa att bestämmelserna i denna artikel tillämpas och, när det är nödvändigt, utfärda lämpliga direktiv eller beslut vad avser medlemsstaterna.

---

² Wish, Richard: *Competition Law* (4 uppl, Butterworths, 2001), s. 190.

³ Bellamy, C. & Child, G: *European community law of competition* (5 uppl, Sweet & Maxwell Ltd, London, 2001) kapitel 13-005.

3 Definition av artikel 86.1

”Medlemsstaterna skall beträffande offentliga företag och företag som de beviljar särskilda eller exklusiva rättigheter inte vidta och inte heller bibehålla någon åtgärd som strider mot reglerna i detta fördrag, i synnerhet reglerna i artiklarna 12 samt 81-89.”

3.1 Offentliga företag och företag

De exklusiva och särskilda rättigheterna som nämns i artikel 86.1 är beviljade av medlemsstaterna till företag. Det innebär att det alltid måste vara ett företag som tar mot den exklusiva eller särskilda rättigheten. Syftet med rättigheten är att mottagaren skall tillhandahålla en viss ekonomisk aktivitet. Det är detta som definierar ett företag i artikelns mening.

Företagets juridiska form är utan betydelse.⁴

Mottagaren kan vara ett företag av egenföretagarkaraktär eller aktiebolagsliknande karaktär, det kan vara offentligt eller privatägt. För att mottagaren skall kunna omfattas av artikel 86.1 är det nödvändigt att mottagaren har en sådan struktur att den är kapabelt att ha rättigheter och skyldigheter.⁵ Ett företag som enbart arbetar för ett annat företag, med vilket det är integrerat, kan åtminstone inte ensamt anses som ett företag. Det krävs inte att mottagaren skall vara vinstdrivande för att räknas som företag enligt artikel 86.1.

I många fall är det privata företag som åtnjuter fördelen av den exklusiva eller särskilda rättigheten. Medlemsstaten ger i sin myndighetsutövande roll rättigheten och företaget mottager rättigheten och använder den i en kommersiell eller industriell aktivitet (ekonomisk aktivitet). I detta fall är det enkelt att se skillnaden mellan enheterna. I andra fall kan offentliga företag vara mottagare av rättigheten och då kan skillnaden mellan

---

⁴ Vygen, Klaus: *Öffentliche Unternehmen im Wettbewerbsrech* (Carl Heymann Verlag KG, Mönchengladbach, 1967), s. 16f.

⁵ Buendia Sierra, Jose Luis: *Exclusive rights and State Monopolies under EC law* (Oxford University Press, 1999), s. 32.

myndigheten som ger rättigheten och det offentliga företaget som mottager rättigheten vara svår att se. Detta beror mer eller mindre på om företaget har en företagsform som är skild från myndigheten.

3.1.1 Företag

Ekonomer och jurister använder begreppet företag för olika företeelser. Detta medför att begreppet har långt ifrån en enda accepterad betydelse. Även inom det rent juridiska verksamhetsområdet finns skillnader mellan olika nationella rättsliga system.⁶ Även inom ett och samma rättsliga system finns skilda juridiska läror som ger begreppet företag olika betydelser.⁷ Med anledning av detta är det inte svårt att förstå att unionen velat ha en mera tydlig och preciserad definition av begreppet företag till skillnad från de nationella betydelserna. I själva verket finns det dock inte en entydig definition av begreppet företag, som är giltig inom alla områden, ens i unionslagstiftningen.

I artikel 80 i det europeiska kol- och stålfördraget och i artikel 196 i euroatomfördraget finns definitioner av företag. Vad gäller Romfördraget finns inte en entydig definition av begreppet företag och begreppet används i skilda situationer. Begreppet företag skall omfatta alla privaträttsliga sammanslutningar som bedriver ekonomisk verksamhet.

3.1.2 Offentliga företag

I princip särbehandlas inte offentliga företag i fördraget. Fördraget förhåller sig neutralt till huruvida företagen skall vara offentliga eller privata samt till offentligt ägande kontra privatisering. Detta är en följd av artikel 295. Den ger medlemsländerna full frihet när det gäller egendomsordning.⁸ Det föreskrivs ingen särskild ordning för de offentliga företagen så länge de är underkastade samma regler som övriga företag.⁹ Framför allt gäller det

---

⁶ von Quitzow, Carl Michael: *State measures distorting free competition in the EC* (Kluwer Law International, the Hague, 2002), s. 86ff.

⁷ Buendia Sierra, a a, s. 30.

⁸ Jones, Alison m fl: *EC Competition Law* (Oxford University Press, 2001), s. 430.

konkurrensreglerna och reglerna om förbud mot diskriminering på grund av nationalitet.

En entydig definition av offentliga företag saknades 1957 vid Romfördragets tillkomst. Detta gav upphov till en debatt mellan akademiker på 1960-talet. Samtidigt debatterades definitionen av ekonomiska aktiviteter i den offentliga sektorn. Dessa resulterade ofta i en sammanblandning av definitioner. Frågan var om de kriterier som rör form skulle tillämpas (privat eller offentligt) eller faktiska omständigheter (typ av aktivitet).

Anhängare till formkriterierna vann debatten.

Domstolen har på senare tid använt sig av och närmat sig en lösning grundad på formkriterierna. Ett offentligt företag kom därefter att bli definierat som en enhet, som tillhandahåller en ekonomisk aktivitet och är kontrollerat av en medlemsstat. Begreppet offentliga företag är begränsat till sådana företag över vilka offentliga myndigheter utövar ett dominerande inflytande.¹⁰

Enheter inom den offentliga förvaltningen som har en självständig ställning grundad på författningar eller speciella bestämmelser och som har särskilda organ för förvaltning och ledning anses vara offentliga företag.¹¹ Av enheterna inom den svenska statliga förvaltningen bör åtminstone affärsverk, statens industriföretag samt vissa fonder räknas till denna grupp.

Med offentliga myndigheter avses alla offentliga myndigheter, inbegripet staten, regionala och lokala myndigheter samt alla övriga territoriella myndigheter. Ett dominerande inflytande kan föreligga genom exempelvis ägarskap, finansiell medverkan eller enligt de bestämmelser som styr verksamheten. Det sistnämnda har ansetts avse företagets formella juridiska grund, såsom bestämmelser, föreskrifter, stadgar eller reglementen som härletts från dem, bolagsordningar och bolagsavtal.

---

⁹ Europaparlamentets Faktablad: *Offentliga företag, exklusiva eller särskilda rättigheter*, http://www.europaparl.eu.int/factsheets/3_3_4_sv.htm.

¹⁰ Se kommissionens beslut nr 176/2001/EG, Poste Italiane.

¹¹ Benesch, Rudolf: *Die Kompetenzen der EG-Kommission aus Art.90 Abs.3 EWG-V* (Carl Heymanns Verlag KG, München, 1993), s. 6f.

Stöd för detta finns i ett direktiv¹², som anger att ”offentliga myndigheter utövar ett dominerande inflytande över företag om de direkt eller indirekt äger majoriteten av företagets aktiekapital eller tecknade kapital av annat slag, kontrollerar majoriteten av röstetalet för företagets samtliga aktier eller andelar eller har rätt att utse fler än hälften av medlemmarna i företagets administrativa ledning, verkställande ledning eller i dess övervakningsorgan”.

Den första bestämmningen kan gälla även andra associationer än aktiebolag, till exempel ekonomiska föreningar.

Den andra bestämmningen kan äga tillämpning på företag av typen aktiebolag.

Den tredje bestämmningen om dominerande inflytande äger tillämpning på många olika typer av företag, särskilt inom den statliga förvaltningen.

Då även indirekt inflytande över företaget beaktas, innebär detta bland annat, att i princip skall samtliga koncernföretag, liksom också bolag som hör till en statlig affärsverkskoncern kan anses som offentliga företag i artikelns mening.

3.2 Särskilda rättigheter

Det finns ingen entydig definition av begreppet rättigheter i artikel 86.1, varken särskilda eller exklusiva rättigheter. Detta har orsakat problem. Problemen är störst såvitt avser begreppet ”särskilda rättigheter”. Detta anses som ett av de mest dunkla i hela fördraget. Länge var det oklart om särskilda rättigheter och exklusiva rättigheter var samma sak eller inte.¹³

Kommissionen gav i direktivet om telekommunikationstjänster 90/388/EEG en gemensam definition. Det antogs där att särskilda och exklusiva rättigheter hörde samman och inte var att anse som skilda rättigheter. Särskilda rättigheter var att anse som en synonym till termen exklusiva rättigheter, ansåg kommissionen. Så småningom ändrade dock

---

¹² Se kommissionens direktiv 80/723/EEG, art 2.

¹³ Buendia Sierra, a a, s. 64.

domstolen på detta och ansåg att särskilda rättigheter var att anse som något annat än exklusiva rättigheter.

Detta framgår av de avgöranden som kom efter direktivet 90/388/EEG.¹⁴

Domstolen fastställde att kommissionen hade misslyckats med att tillräckligt förklara vilka typer av särskilda rättigheter som kunde avses och hur deras existens kunde göras gällande i artikel 86. Beklagligtvis gav inte heller domstolen någon vägledning om begreppet särskilda rättigheter.

Det saknades kriterier för att kunna definiera särskilda rättigheter i rättspraxis. Detta har lett till att kommissionen tvingats formulera en definition.

Definitionen lyder¹⁵:

”Med särskilda rättigheter avses rättigheter som en offentlig myndighet beviljar ett begränsat antal företag genom lag, förordning, förvaltningsbeslut, normering eller genom annat administrativt instrument och som, inom ett bestämt geografiskt område, på annat sätt än utifrån objektiva, proportionerliga och icke diskriminerande kriterier begränsar antalet företag som har tillstånd att tillhandahålla en viss tjänst eller bedriva en viss verksamhet till två eller flera, ger flera konkurrerande företag, på annat sätt än enligt dessa kriterier, tillstånd att tillhandahålla en viss tjänst eller utföra en viss verksamhet, eller ger ett eller flera företag, på annat sätt än enligt dessa kriterier, författningsenliga fördelar som i väsentlig grad påverkar andra företags möjligheter att tillhandahålla samma tjänst eller bedriva samma verksamhet inom samma geografiska område på i allt väsentligt likvärdiga villkor.”

Denna definition gäller i och för sig enbart telekommunikationsmarknaden. På grund av att det saknas en definition i artikel 86, liksom i rättspraxis, får det antas att den gäller som riktmärke även för artikel 86.

Kommissionens definition täcker åtminstone två situationer. Den första kan betecknas som ”särskilda rättigheters antals begränsning”. Den andra som ”särskilda rättigheters fördelar”.

---

¹⁴ Se dom av den 17 november 1992 i förenade målen C-271, 281 och 289/90, konungariket Spanien, konungariket Belgien och italienska republiken mot Europeiska gemenskapernas kommission, Rec. 1992, s. I-05833.

3.2.1 Särskilda rättigheters antals begränsning

När det gäller den första typen, avses de rättigheter en medlemsstat tilldelar för ett visst begränsat antal företag, som tillhandahåller en ekonomisk aktivitet inom ett visst givet geografiskt område.

Utgångsläget är grundat på en parallell till exklusiva rättigheter. Skillnaden är, att med *exklusiva rättigheter* är exklusiviteten given *till ett visst företag*, medan *särskilda rättigheter* är en delning av exklusiviteten mellan *ett begränsat antal företag*. Enligt detta skulle särskilda rättigheter vara en delning av en exklusiv rättighet. För att dra en parallell med ett ekonomiskt begrepp, skulle särskilda rättigheter motsvara oligopol, medan exklusiva rättigheter skulle motsvara monopol. Om begreppet exklusiva rättigheter innebär att all konkurrens saknas, innebär det för begreppet särskilda rättigheter att viss konkurrens finns, men att denna konkurrens sker mellan ett begränsat antal företag.

3.2.2 Särskilda rättigheters fördelar

Den andra typen, ”särskilda rättigheters fördelar”, uppkommer när medlemsstatens bestämmanderätt tilldelas ett eller flera företag.

Företaget/-en får på så sätt legala och normerande fördelar. Detta innebär följaktligen stora svårigheter för andra företag att utöva samma eller liknande aktiviteter inom samma geografiska område. Denna situation av särskilda rättigheter är inte närmare definierad, men den kan tillämpas på en rad olika situationer, som inte finns i den första typen. Det kan också vara fråga om en situation där antalet företag som är verksamma på en viss konkurrensutsatt marknad inte begränsas, men där den offentliga sektorn ger några av företagen särskilda rättigheter.

Om utgångsläget i den första typen är existens av ett begränsat antal företag, är det i denna situation möjligt att ha ett obegränsat antal företag. Även i

---

¹⁵ Buendia Sierra, a a, s. 65 samt kommissionen direktiv 94/46/EG.

denna situation är det dock ett begränsat antal företag som har statens bestämmanderätt.

Dessa fördelar ger företagen ett försprång i konkurrens gentemot de företag som inte haft samma förmån. Dessa särskilda rättigheter kommer främst ifråga för företag som tidigare haft ett slags monopol, men som blivit privatiserade. Exempelvis kan f d monopol inom telekommunikation inneha sådana rättigheter, vilka kan vara förstklassiga konkurrensinstrument och kan göra inträdet för nya operatörer på marknaden mycket svår.

Ifråga om de särskilda rättigheterna har de offentliga myndigheterna fri prövningsrätt när det gäller antalet företag och valet av dem. Om en särskild rättighet har överlåts av en offentlig myndighet i enlighet med konkurrensprinciperna i ett öppet redovisat, klart och icke diskriminerande förfarande, kan denna inte betraktas som en särskild rättighet i den mening som avses i denna artikel.

3.3 Exklusiva rättigheter

De enda exklusiva rättigheter som åsyftas i artikel 86 är de som kan benämnas som ekonomiska aktiviteter.

De exklusiva rättigheterna står i ett motsatsförhållande till unionens lagstiftning för de fria rättigheterna samt förbudet mot monopol.

En exklusiv rättighet kan definieras som en fördel tillhandahållen av en medlemsstat i dess egenskap av myndighetsutövare, med vilken exklusivitet är beviljad/garanterad, ett enda företag, privat eller offentligt.¹⁶

Sådan exklusivitet är given viss ekonomisk aktivitet i ett givet geografiskt område för en viss tid, genom lag, förordning, förvaltningsbeslut eller genom annat administrativt instrument.¹⁷

De exklusiva rättigheterna hänger ihop med rätten att driva verksamhet. Det behöver inte vara fråga om t ex en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse enligt artikel 86.2 i fördraget. Den exklusiva rättigheten kan tolkas som

---

¹⁶ Buendia Sierra, a a, s. 6.

¹⁷ Se dom av den 19 juni 1997 i mål T-260/94, Air Inter mot kommissionen, REG. 1997, s. II- 14.

monopol, d v s rätt att utan direkt konkurrens bedriva en verksamhet på ett visst ekonomiskt område och inom ett visst geografiskt område.

Den exklusiva rättigheten kan samtidigt beviljas flera företag inom samma ekonomiska område, förutsatt att företagen verkar inom skilda geografiska områden. Således har varje aktör monopol inom sitt eget geografiska område och därmed är det inte nödvändigt för den bestämda aktiviteten att utgöra en egen betydelsefull marknad.¹⁸

När en aktivitet är reserverad för två eller flera företag, som konkurrerar med varandra, men som är skyddade från tredje parts konkurrens, är det fråga om särskilda rättigheter istället för exklusiva rättigheter. Begreppet exklusiva rättigheter är ett formellt undantag från artikeln om dominerande ställning. Bara för att det finns en exklusiv rättighet, innebär det inte att det också finns en dominerande ställning.

Om t ex ett företag fått exklusiva rättigheter att transportera personer med flyg mellan två städer, är det en exklusiv rättighet, men det är inte säkert att det utgör en dominant ställning enligt artikel 82, om tåg- och vägtransporter också finns mellan städerna.¹⁹

Domstolen har i sina avgöranden ansett att exklusiva rättigheter enligt artikel 86 i fördraget kunnat beviljas i bl a följande fall:

1. ett hamnföretags ensamrätt att organisera hamnarbete²⁰
2. en begravningsfirmas ensamrätt att tillhandahålla tjänster²¹
3. rätten att trafikera en viss rutt
4. postverkets ensamrätt till insamling, transport och utdelning av post

Majoriteten av beviljade exklusiva rättigheter är aktiviteter som traditionellt ansetts vara av industriell eller kommersiell natur. Situationen är mer komplicerad när det är fråga om vissa exklusiva rättigheter som står förbehållna ett offentligt företag.

---

¹⁸ Se kommissionen direktiv 95/51/EG.

¹⁹ Buendia Sierra, a a, s. 11.

²⁰ Se dom (sjätte avdelningen) av den 16 september 1999 i mål C-22/98, Brottmål mot Jean Claude Becu, Annie Verweire, Smeg NV och Adia Interim NV, REG 1999, s. I-05665. Samt dom av den 10 december 1991 i mål C-179/90, Merci convenzionali porto di Genova SpA mot Siderurgica Gabrielli SpA, Rec. 1991, s. I- 05889.

²¹ Se dom (sjätte avdelningen) av den 4 maj 1988 i mål C-30/87, Corinne Bodson mot SA Pompes funèbres des régions libérées, Rec. 1988, s. 02479.

Även om staten tillhandahåller ett brett område av aktiviteter av olika slag, är det inte alltid lätt att avgöra vilka som är att anse som ekonomisk aktivitet eller ej. Det är därför av vikt att klart ange vad som är en ekonomisk aktivitet, för att möjliggöra en förståelse av innehållet i artikel 86, inte minst med anledning av att fördraget skiljer grundligt mellan de olika företeelserna.

3.4 Åtgärder

Ordet *åtgärd* återfinns även i artikel 10 (f d artikel 5). Denna förpliktar medlemsstaterna att fullfölja sina skyldigheter enligt fördraget och att inte äventyra fördragets mål. I direktivet 70/50/EEG definierade kommissionen ordet åtgärd som ”lagar, regler, administrativa stadganden, administrativa praxis, och alla instrument stammande från offentliga myndigheter, inklusive rekommendationer”.²² Bäst illustration kan ges med rättsfallet ”Buy Irish”²³, där ett antal åtgärder vidtogs av de irländska myndigheterna för att uppmuntra det irländska folket att köpa inhemska produkter. Detta ansågs vara ett brott mot artikel 28 (f d artikel 30). Domstolen menade att åtgärder inte behöver ha bindande effekt. Det råder dock viss osäkerhet om vilka åtgärder som strider mot artikel 86.1.

---

²² Se kommissionens direktiv 70/50/EEG.

²³ Se dom av den 24 november 1982 i mål C-249/81, kommissionen mot Irland, Rec. 1982, s. 04005.

4 Definition av begreppet aktivitet

Precis som innebörden av ”offentliga företag” kan inte en term som ”ekonomisk aktivitet” lämnas åt de nationella medlemsstaterna för bestämmande av innebörden. Det hade varit detsamma som att varje stat kunde bestämma om en viss verksamhet är tillämplig på artikeln ifråga eller inte. Bestämning av begreppet ekonomisk aktivitet måste därför vara underordnad unionens kompetens. Att klart avgränsa begreppet ekonomisk aktivitet har visat sig vara svårt. Under årens lopp har olika förslag lagts fram.²⁴

4.1 Ekonomisk aktivitet

Begreppsbestämning av termen ekonomisk aktivitet ligger för närvarande för bedömning på unionsnivå och därför bör definitionen/bestämningen sökas där. Till vissa delar kan begreppsbestämning återfinnas i rättsfall från Europadomstolen, bl a i fallet Höfner,²⁵ som berörde en form av arbetsförmedling. Fallet har blivit kritiserat, men kan ge en viss förståelse av svårigheten att klart avgränsa begreppet. Domstolen gjorde ett första försök med att klart ange vad som är att anse som en ekonomisk aktivitet. Den bortsåg därvid från företagets rättsliga status och hur det är finansierat. Istället såg domstolen på vad som kunde anses vara normalt. För att bedöma om en viss aktivitet är ekonomisk eller inte (vad som kan anses vara normalt), var det avgörande om aktiviteten ”alltid har varit” eller ”nödvändigtvis är” tillhandahållen av offentliga enheter. Alla aktiviteter, som ett privatägt företag med vinstdrivande motiv är kapabelt att driva, är att anse som en ekonomisk aktivitet.

---

²⁴ Buendia Sierra, a a, s. 45ff.

²⁵ Se dom av den 23 april 1991 i mål C-41/90, Höfner och Elser, Rec. 1991, s. I-1979, Buendia Sierra, a a, s. 47.

Det kriterium som togs fram i Höfnerfallet var användbart ur praktisk synpunkt, men ledde till att många offentliga tjänster synades enligt konkurrensreglerna, t ex inom områden som utbildning, hälsa, pensioner m m. Försiktighet bör därför råda att fullt ut enbart använda sig av det kännetecknen som domstolen kom fram till i Höfnerfallet.

Om en aktivitet anses som en ekonomisk aktivitet får det viktiga konsekvenser. Den offentliga enheten anses som ett offentligt företag och dess handlande regleras med artikel 81 och artikel 82. Staten skall hålla en neutral attityd i förhållande till företaget och understöd från staten kommer att ses som statligt stöd enligt artikel 87. Exklusiva rättigheter relaterade till sådana ekonomiska aktiviteter regleras med hjälp av artikel 31 samt artikel 86.

4.2 Icke ekonomisk aktivitet

Vanligtvis tillhandahålls icke ekonomiska aktiviteter av offentliga företag, men de kan också tillhandahållas av privata företag. Det kan vara svårt att förstå existensen av privata företag som tillhandahåller icke ekonomiska aktiviteter. Trots det är det omöjligt att bortse från att det finns aktiviteter, som bedömts som icke ekonomiska, men som ändå privatiserats i vissa länder och som därför sköts av privata företag. Extrema fall av denna privatiseringsvåg är civil flygledning och hantering av interner i exempelvis England. Domstolen har klart uteslutit civil flygledning från att vara en ekonomisk aktivitet.²⁶ När det gäller interner, kan det inte anses vara en ekonomisk aktivitet. Detta försvårar begreppsbestämningen i det europeiska samarbetet. Framledes kan detta leda till att fler icke ekonomiska aktiviteter privatiseras.

Hur skall dessa bedömas i sådana fall? Är dessa enheter företag i strikt mening? Detta är frågor som kan dyka upp, men inget som jag avser att besvara i detta arbete.

De enda statliga aktiviteterna av icke ekonomisk karaktär, skulle därmed vara de som inte kan utföras av den privata sektorn, t ex därför att det skulle vara omöjligt att skapa ett avtalsförhållande mellan leverantören och mottagaren av tjänsten.

Detta kännetecken kan ses både som intressant och ändamålsenligt.

I vissa fall kan två typer av offentliga servicetjänster särskiljas:

1. *diffusa offentliga tjänster*, vars aktiviteter som helhet är fördelaktiga i samhället och där fördelen för var och en individ kan vara svår att uttrycka i kvantitet, vilket i sin tur gör det svårt för privata leverantörer att sluta affärsmässiga avtal;

2. *klara offentliga tjänster* där fördelen för var och en individ kan vara lätt att uttrycka i kvantitet och där det är lättare för privata leverantörer att knyta affärsmässiga avtal.

Typiska exempel för den *första kategorin* är t ex det nationella försvaret, men också det som rör lag och ordning. Exempel för den *senare kategorin* kan vara det som rör pensioner och hälsa.

Här kom domstolen att ändra sin tidigare ståndpunkt. I Poucet aktualiserades frågan om det förelåg en ekonomisk aktivitet.²⁷ Fallet rörde en organisation, som ansvarade för utbyggnaden av sociala skyddsnet. Den tillhandahöll sina tjänster på marknaden. Var detta ekonomisk aktivitet som skulle bedömas utifrån konkurrensreglerna? Istället för att använda sig av det kännetecken som kom fram i Höfnerfallet, listade domstolen ett antal punkter för att visa på *aktiviteter av icke ekonomisk karaktär*

- a) de fullgör en exklusiv social funktion;
- b) de är baserade på principen nationell solidaritet;
- c) de är icke vinstdrivande;
- d) graden av fördelar är fastställd i lagen;
- e) graden av fördelar är oberoende av summan bidrag.

---

²⁶ Se dom av den 19 januari 1994 i mål C-364/92, SAT Fluggesellschaft GmbH mot Eurocontrol, Rec. 1994, s. I-00043.

²⁷ Se dom av den 17 februari 1993 i förenade målen C-159/91 och C-160/91, Christian Poucet v. Assurances Générales de France, Rec. 1993, s. I-00637.

När det gäller att organisera icke ekonomiska aktiviteter åtnjuter medlemsstaten handlingsfrihet och kan fritt ge exklusiva rättigheter och understöd, utan att förorsaka problem med konkurrensreglerna.

Medlemsstaten kan uppträda i två roller i förhållande till marknaden. Den kan dels tillhandahålla exklusiva rättigheter i rollen av myndighetsutövare och dels medverka på marknaden genom att tillhandahålla tjänster, som vilken annan näringsidkare som helst, i form av ett offentligt företag.²⁸

Exempel härpå är att medlemsstater beviljar exklusiva rättigheter för posthantering eller för distribution av elektricitet. Det finns här inga tvivel på att det måste ske enligt artikel 86. När medlemsstaten beviljar exklusiva rättigheter för sådana aktiviteter som nationellt försvar, utfärdande av pass, bilbesiktning, miljöskydd etc, sker det inte enligt artikel 86. Skillnaden är grundad på de skilda aktiviteternas natur. Den första gruppen är av ekonomisk natur, medan den andra är av icke ekonomisk natur.²⁹

---

²⁸ Wilms, Günter: *Das Europäische Gemeinschaftsrecht und die öffentlichen Unternehmen* (Duncker & Humblot, Berlin, 1996), s. 104.

²⁹ Buendia Sierra, a a, s. 59f.

5 Definition av artikel 86.2

”Företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol skall vara underkastade reglerna i detta fördrag, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifterna som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot gemenskapens intresse.”

För att inleda detta avsnitt skall först en kort lista av begrepp ställas upp, varefter den även kommer att diskuteras. Det går att dela upp begreppet tjänster i följande kategorier:

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse - SIEG

Dessa tjänster, som nämns i artikel 86.2 i fördraget, är tjänster som enbart tillhandahålls på affärsmässiga grunder och som därför omfattas av särskilda förpliktelser från medlemsstaternas sida.

Tjänster av allmänt intresse - SIG

Tjänster, tillhandahållna på affärsmässiga eller icke affärsmässiga grunder, som offentliga myndigheter anser vara av allmänt intresse och som därför omfattas av särskilda förpliktelser.

Offentliga tjänster

Detta begrepp kan antingen avse att ett offentligt organ tillhandahåller tjänster eller att den uppgift som tillhandahålls är av allmänt intresse.

I syfte att underlätta eller möjliggöra att uppgiften tillhandahålls, kan de offentliga myndigheterna ålägga det ansvariga organet en förpliktelse att sköta tjänsten, till exempel för land-, luft- eller järnvägstransport.³⁰

Dessa förpliktelser kan tillämpas på nationell eller regional nivå.

---

³⁰ När det gäller transporter anges i rådets förordning (EEG) nr 1191/69 av den 26 juni 1969 att dessa är att anse som allmänna tjänster.

Samhällsomfattande tjänster

Begreppet samhällsomfattande tjänster är ett viktigt tillägg till privatiseringen av offentliga tjänster, t ex av telekommunikationssektorn. När en offentlig tjänst betecknas som samhällsomfattande innebär detta att alla hushåll och andra användare skall ha oavbruten tillgång till denna tjänst och att den måste uppfylla bestämda kvalitetskrav under övergången från monopol till öppen konkurrens på marknaden ifråga. Den skall tillhandahållas till ett överkomligt pris och av god kvalitet. Alla konsumenter skall ha tillgång till den inom en medlemsstats gränser, med rimlig hänsyn tagen till den särskilda situationen i varje medlemsstat.³¹ Samhällsomfattande tjänster torde vara ett dynamiskt begrepp. Det innebär att det fortlöpande kan anpassas efter medborgarnas nya behov.

5.1 Tjänster

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SIEG) omfattar enbart affärsmässig verksamhet. SIEG är utmärkande för privata företag och bedrivs på en marknad samt är underkastad konkurrensreglerna och artikel 86 i fördraget.³²

Tjänster av allmänt intresse (SIG) omfattar såväl affärsmässig som icke affärsmässig verksamhet.

I de europeiska länderna finns det skilda uppfattningar om vad som avses med ”tjänster av allmänt intresse”. Det är detta som utgör en del i problematiken med att kvalificera betydelsen av SIEG respektive SIG. Sambandet mellan SIEG och SIG ifrågasätts inom EU-rätten och även på de nationella juridiska planen.

Det som EU-rätten kvalificerar eller icke kvalificerar som SIEG, motsvaras inte av det som kvalificerar SIEG på nationellt plan. I några medlemsstater

---

³¹ Samhällsomfattande tjänster inom telekommunikationssektorn definieras i artikel 2.1g i direktiv 97/33/EG.

³² Se dom av den 15 februari 1993 i mål C-159/91 och 160/91, Poucet och Pistre, Rec. 1993, s. I-637. 27 oktober 1993 i mål C-46/90 och 93/91, Lagauche e.a., Rec. 1993, s. I-5267. 19 januari 1994 i mål C-364/92, SAT – Fluggesellschaft, Rec. 1994, s. I-143. 18 mars 1997 i mål C-343/95, Diego Cali & Figli, REG 1997, s. I-1547.

saknas själva begreppet allmänna tjänster, men de olika uppfattningarna och förhållandena är trots allt ganska snarlika. I t ex Nederländerna talas om ”beheer van diensten”, i Italien om ”gestione di pubblica utilità”, i Spanien om ”servicio publico”, i Storbritannien om ”public utility”, i Tyskland om ”daseinsvorsorge” och i Frankrike om ”service public”.

6 SIEG och SIG i Europa

6.1 SIEG

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse utgör en del av grundstommen för den europeiska samhällsmodellen. Begreppet ges i kommissionens meddelande ”Tjänster i allmänhetens intresse i Europa” (2001/C 17/04) följande bestämning: ”Dessa tjänster, som nämns i artikel 86 i fördraget, är tjänster som tillhandahålls på affärsmässiga grunder, men som bedöms vara av allmänt intresse enligt särskilda kriterier och som därför omfattas av särskilda förpliktelser från medlemsstaternas sida.”

Sedan mitten av 1990-talet och i de omtalade domarna ”Corbeau”³³ och ”kommunen Almelo”³⁴ accepterar rätten oftare avvikelser från SIEG och därmed utvecklas statusen av SIEG i EU sakta men säkert.³⁵

Amsterdamfördraget gav tillfälle att ta ”positiv” hänsyn till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Betydelsen av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse erkänns i artikel 16 i fördraget och fogades till EG-fördraget genom Amsterdamfördraget. Artikel 16 lyder: ”Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 73, 86 och 87 och med beaktande av den betydelse som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har för unionens gemensamma värderingar och den roll som dessa tjänster spelar, när det gäller att främja social och territoriell sammanhållning, skall gemenskapen och medlemsstaterna, var och en inom ramen för sina respektive befogenheter och inom detta fördrags tillämpningsområde, sörja för att sådana tjänster utförs på grundval av principer och villkor som gör det möjligt för dem att fullgöra sina uppgifter.” Detta är desto mer intressant eftersom artikel 16 inbjuder till ett närmande till artikel 6.1 i Amsterdamfördraget. Artikel 6.1 säger att EU är grundat på frihet, demokrati, respekt för människorättigheter och fundamentala frihetsprinciper som är gemensamma för alla stater som är

---

³³ Se dom av den 19 maj 1993 i mål C-320/91, Brott mål mot Paul Corbeau, Rec. 1993, s. I-02533.

³⁴ Se dom av den 27 april 1994 i mål C-393/92, Almelo m.fl, Rec. 1992 s. I-1477.

medlemmar. Ett sådant närmande ger möjlighet att säkerställa de grundläggande rättigheterna och friheterna samt ger stöd för att skydda de olikheter för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som finns inom EU.³⁶

Tjänster av ”allmänt ekonomiskt intresse” har därefter också tagits upp som en av de grundläggande rättigheterna i artikel 36 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.³⁷

6.2 SIG

Tjänster av allmänt intresse bestäms huvudsakligen av målet för verksamheten. De skall tillfredställa ett ”allmänt”³⁸ och ”grundläggande” behov bland samhällsmedlemmarna, det vill säga ett samhälle som bygger på likabehandling och solidaritet. Tjänster av allmänt intresse bidrar också till den europeiska ekonomins konkurrenskraft som helhet. De kännetecknas ofta av en snabb anpassning till den tekniska utvecklingen och marknadsutvecklingen i de sektorer där de produceras. Faktorer som handelns globalisering, fullbordandet av den inre marknaden och den snabba tekniska utvecklingen bidrar alla till ett ökat tryck att öppna nya sektorer för konkurrens. Marknaden klarar själv på ett tillfredställande sätt att tillhandahålla ett flertal tjänster av allmänt intresse för många människor.

Tjänster av allmänt intresse skiljer sig från den övriga tjänstesektorn på så sätt att offentliga myndigheter anser sig vara skyldiga att se till att dessa tjänster tillhandahålls även om det inte alltid finns tillräcklig marknadsmässig stimulans för leverantörerna att tillhandahålla dem.

Detta motsäger dock inte att marknaden ofta kan vara den mest effektiva mekanismen för att producera tjänster av denna karaktär.

Många grundläggande behov som livsmedel, kläder och bostäder, tillgodoses till övervägande del genom marknaden. Bedömer myndigheterna att en viss tjänst är av allmänt intresse och att marknadskrafterna inte

---

³⁵ Innebörden av att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster respektive tjänster av allmänt intresse har bekräftats i dessa mål.

³⁶ Lyon Caen, A. & Champeil - Desplats, V.: *Offentlig tjänst och grundrättigheter i EU:s skapande* (Daloz, Samling Tema och kommentarer, 2001).

³⁷ EGT C364, 18.12.2000, s.1.

förväntas leda till att denna tjänst tillhandahålls på ett tillfredsställande sätt, kan myndigheterna fastställa en rad krav för hur dessa behov skall uppfyllas och låta tjänsten omfattas av förpliktelse. För att förpliktelsen skall kunna uppfyllas är det ibland nödvändigt att tilldela en leverantör exklusiva eller särskilda rättigheter. Det faktum att det fastställs att en tjänst är av allmänt intresse och att innehållet i denna tjänst anges, behöver inte innebära att sättet att tillhandahålla den också regleras. Ett typexempel på detta är förpliktelsen att tillhandahålla så kallade "sammanslagda tjänster".

Tjänsterna hänger ihop med uppgifter som tjäna samhället i dess helhet och syftar till uppnåendet av samhällets ekonomiska målsättningar.

De mål och skyldigheter som åligger dessa tjänster har samband med till exempel regional- och industripolitiken, den ekonomiska och sociala kohesionen, energipolitiken samt upprätthållandet av den nationella självförsörjningsgraden.

EU-domstolen har fäst uppmärksamhet vid företags skyldighet att tillhandahålla en viss tjänst på lika villkor i hela landet trots att de enskilda avtalen inte är lönsamma ur företagets synpunkt.³⁹ Syftet är att i varje särskild situation skapa mesta möjliga konkurrens och att ge användarna så stor frihet som möjligt att välja leverantör. I fall där endast en eller några få av de aktörer, som konkurrerar på en viss marknad, omfattas av förpliktelser att tillhandahålla en viss tjänst av allmänt intresse, medan andra inte omfattas av någon förpliktelse, kan det vara lämpligt att låta alla aktörer bidra till de extra nettokostnaderna genom att de åläggs att betala en extraavgift eller bidra till en gemensam fond.

Det är då viktigt att den andel av bördan, som belastar en enskild aktör, står i proportion till aktörens marknadsandel och att denna extraavgift skall vara lätt att urskilja från övriga avgifter som ingår i den normala verksamheten.⁴⁰

Det finns dock vissa tjänster av allmänt intresse som inte lämpar sig för att tillhandahållas under konkurrens mellan flera leverantörer, till exempel om det bara är möjligt för en leverantör att tillhandahålla tjänsten med lönsamhet.

---

³⁸ Generaladvokat Teauros slutsatser av den 9 februari 1993 om Corbeau-målet.

³⁹ Se EGT L 27, 30.1.1997, s. 20, EGT L 204, 21.7.1998, s.1.

⁴⁰ Se dom av den 17 maj 2001 i mål C-340/99, TNT Traco, REG 2001, punkterna 51-63.

I dessa fall beviljar i regel de behöriga myndigheterna exklusiva eller särskilda rättigheter att tillhandahålla den aktuella tjänsten genom licenser, som tilldelas för en begränsad tid och efter ett anbudsförfarande.

Konkurrensen om kontraktet tjänar till att garantera att de uppgifter, som utgör del av tjänsten, utförs till lägsta möjliga offentliga kostnad.⁴¹

Vid Europeiska rådets möte i Lissabon uppmanades kommissionen att uppdatera sitt tidigare meddelande från 1996 om tjänster av allmänt intresse.⁴² I det nya meddelandet klargörs både konkurrens- och inre marknadsbestämmelsernas räckvidd och hur de skall tillämpas på dessa typer av tjänster.⁴³ Grundregeln är att dessa gemenskapsbestämmelser endast är tillämpliga om den aktuella verksamheten är av ekonomisk natur och att den påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

I de fall som bestämmelserna skall tillämpas, utgår processen från *tre (3) grundprinciper*:

1. reglerna är *neutrala* ifråga om huruvida de företag som utför tjänsterna är offentliga eller privata
2. det är *medlemsstaternas ansvar* att avgöra om en tjänst är av allmänt intresse
3. dessutom skall det ske *proportionellt*

Neutralitet: Gemenskapen skall enligt artikel 295 i fördraget förhålla sig neutral vad gäller företags rättsliga status, det vill säga om de är offentliga eller privata.

Medlemsstaterna *ansvarar för att avgöra* vilka tjänster som är av allmänt intresse på grundval av de olika verksamheternas särdrag. Den definition som medlemsstaten väljer kan bara bli föremål för kontroll för att spåra uppenbara felaktigheter. Myndigheterna får bevilja särskilda och/eller exklusiva rättigheter för att garantera vissa företag dessa uppgifter samt övervaka hur de sköts och där det krävs, bidra till deras finansiering. På de områden som inte specifikt omfattas av gemenskapsbestämmelser har

---

⁴¹ Jmf med länstrafiken och om anbudsförfarande för linjetrafiken.

⁴² Tjänster i allmänhetens intresse i Europa, EGT C 281, 26.9.1996, s. 3ff.

⁴³ Tjänster i allmänhetens intresse i Europa, EGT C 17, 19.1.2001, s. 4.

medlemsstaterna stort handlingsutrymme, och gemenskapens inflytande inskränks även där till att spåra uppenbara felaktigheter.

Proportionalitet enligt artikel 86.2 innebär att de medel som används för att garantera att tjänster av allmänt intresse tillhandahålls inte i onödan får störa handeln. Det är särskilt viktigt att inskränkningar i principerna i fördraget, i synnerhet ifråga om konkurrenspolitiken och friheterna inom den inre marknaden, inte får vara större än vad som är absolut nödvändigt för syftet. Grundkravet är att tjänsten tillhandahålles och att de aktörer som anförtros tillhandahålla tjänsten skall kunna bära de därmed förknippade extrakostnaderna. Kommissionen ansvarar för att enligt rimliga och väl avvägda kriterier bedöma denna proportionalitet och eventuella tvister avgörs av EG-domstolen. Detta illustreras av det faktum att kommissionen faktiskt använder sin beslutsrätt enligt artikel 86.3.

6.3 Exempel på SIEG och SIG i Europa

6.3.1 SIEG

Europeiska gemenskapernas domstol har hittills slagit fast att följande verksamheter på grund av sin natur eventuellt kan betraktas som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse: arbetsförmedlingstjänster, flygtransporter, posttjänster, elektronisk kommunikation och kommunikationsnät⁴⁴, tillhandahållande av el⁴⁵, inlandssjöfart⁴⁶, hamntjänster, radio- och tvsändningar samt sändningar i kabelnät, distribution av baslivsmedel, begravnings-tjänster, avfallshantering, tillhandahållande av vatten samt administration av extra/frivilliga pensionsförsäkringssystem. Däremot har vissa finansiella tjänster, TV-programpublikationer, hamnarbeten⁴⁷, tillhandahållande av telefoner och kommersiella posttjänster ansetts falla under begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

---

⁴⁴ Direktiv 97/33/EG.

⁴⁵ Direktiv 96/92/EG.

⁴⁶ Artikel 4 i rådets förordning (EEG) nr 3577/92.

⁴⁷ Se dom av den 18 mars 1997 i mål C-343/95, *Diego Cali & Figli Srl mot Servizi ecologici porto di Genova SpA*, REG 1997, s. I-01547.

När det gäller generaliseringen av fallen ifråga, bör det konstateras att verksamheterna har uppfyllt kriterierna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i den situation som rått vid tidpunkten för avgörandet och med beaktande av de särskilda drag som kännetecknar medlemsstaten ifråga.

6.3.2 SIG

Villkoren i artikel 86 i fördraget omfattar som ovan nämnts enbart tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, varför icke affärsmässiga tjänster av allmänt intresse, som utbildningssystem och socialförsäkringssystem, liksom uppgifter som faller under den offentliga myndighetens ansvar, som säkerhet och rättsväsende, inte bör omfattas av definitionen.

Angående utbildningssystem har domstolen slagit fast att staten inte eftersträvar ekonomisk vinning i och med inrättandet eller förvaltningen av sådana system, utan endast fullgör sin plikt gentemot medborgarna inom utbildningsområdet och i socialt och kulturellt hänseende.⁴⁸

Ifråga om obligatoriska socialförsäkringssystem där de förmåner som betalas ut inte står i proportion till den enskilde förmånstagarens inbetalningar har domstolen vidare avgjort att de organisationer som ansvarar för dessa tjänster, bl a obligatoriska sjukförsäkringssystem, uppfyller en rent social funktion som inte klassas som ekonomisk verksamhet.⁴⁹ Artikel 86.2 utgör ett undantag som tillämpas endast om de villkor som framgår av ordalydelsen i artikeln blir uppfyllda. Det är medlemsstaternas myndigheter på nationell, regional och lokal nivå som ansvarar för att på ett tydligt och öppet sätt klart ange vad som skall anses vara en tjänst av allmänt intresse och hur denna tjänst skall tillhandahållas. Medlemsstaten skall uttryckligen ha anförtrott företaget ifråga att tillhandahålla den specifika tjänsten.

---

⁴⁸ Se dom av den 27 september 1988 i mål C-263/86, Humbel, Rec. 1988.

⁴⁹ Se dom av den 17 februari 1993 i förenade målen C-159/91 och C-160/91, Christian Poucet mot Assurances générales de France och Caisse mutuelle régionale du Languedoc-Roussillon, Rec. 1993, s. I-00637.

Dessutom förutsätts att tillämpningen av konkurrensreglerna enligt fördraget, t ex det allmänna förbudet mot statligt stöd, skulle förhindra företaget från att tillhandahålla uppgiften, och att undantaget inte påverkar utvecklingen av handeln mellan medlemsstaterna på ett sätt som strider mot gemenskapens intressen.

6.4 Problem med SIEG och SIG i Europa

6.4.1 SIEG

Kvalifikationen av SIEG får som följd att vissa verksamheter kan bli inordnade i ett handelsperspektiv som strider emot traditionen i vissa medlemsländer.

Eftersom EU-rätten talar om ett utsträckt begrepp om vad som är ekonomiska aktiviteter, har den inte tvekat att inbegripa verksamheter som kan stå utanför de nationella konkurrensreglerna i vissa medlemsstater.

6.4.2 SIG

Ibland misslyckas marknaden med att uppfylla de eftersträlvade sociala målen och följaktligen med att tillhandahålla tjänsterna i tillräcklig utsträckning.

Detta kan till exempel bero på:

- 1) att enskilda eller marknaden inte korrekt uppskattar värdet av alla de positiva effekter som kan komma att genereras i framtiden eller för samhället i stort;
- 2) att samhället vill uppmuntra tillhandahållande och användning av vissa kollektiva nyttigheter;
- 3) att samhället vill att alla medborgare, även de minst bemedlade, skall ha tillgång till vissa tjänster av lämplig kvalitet.

I dessa fall kan ett ingripande av den offentliga sektorn vara nödvändigt.

7 SIEG och SIG i Sverige

7.1 SIEG

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse faller under artikel 86.2, som tidigare nämnts. Dessa tjänster omfattas enbart av affärsmässiga verksamheter och utmärks av privata företag. För att ge ytterligare en förklaring av SIEG rör det sig om tjänster där det är möjligt för privata företag med vinstdrivande motiv att tillhandahålla tjänsten ifråga och där det finns intresse för den enskilde individen att erhålla tjänsten till skillnad från SIG.

Med tanke på den privatiseringstakt som för närvarande råder i Sverige, torde de flesta tjänster komma under definitionen SIEG.

Även om några tjänster är att anse som SIG, t ex utbildningssystem och apoteksmonopolet, kan dessa tjänster i svensk bemärkelse även anses som SIEG. I Sverige finns numera en hel del privata skolor och andra utbildningssamordnare, men för att skilja dem åt, kan basutbudet sägas tillhöra SIG, medan de som kan definieras som SIEG får anses tillhandahålla kompletteringsutbildningar och/eller frivilliga utbildningar.

7.2 SIG

Tjänster av allmänt intresse faller som tidigare nämnts inte under artikel 86. Privatägda företag har inte tillräcklig marknadsmässig stimulans att tillhandahålla dem.

Enligt tidigare diskussion om tjänster, skall det för att anses vara tjänst av allmänt intresse, finnas ett allmänt och grundläggande behov. Tjänsten skall vara av intresse för samhället i dess helhet, för att anses vara en tjänst av allmänt intresse. I denna grupp tjänster inberäknas både affärsmässiga och icke affärsmässiga verksamheter.

7.3 Exempel på SIEG och SIG i Sverige

7.3.1 SIEG

SIEG är inte reglerade i författningarna. Tjänsterna torde dock vara skyddade av en representation i riksdag och regering genom att vissa personer eller grupperingar värnar om att få behålla desamma.

Posten

Den svenska posten är att anse som en verksamhet med definitionen SIEG och än mer nu när posten delats upp i två verksamheter, Posten och Svensk kassatjänst. Privatiseringen av svenska posten gjordes av rent ekonomiska skäl. Utgångspunkten är fortfarande förmedling av meddelanden och paket, men IT-tekniken har lagt en ny grund för verksamheterna. Detta tillsammans med en rad andra faktorer har förändrat efterfrågan på tjänster från företag och enskilda konsumenter. I sin tur har detta inneburit närmast en revolution inom postsektorn.

Det lagstadgade brevmonopolet upphörde 1993 och den svenska marknaden är en av få som är helt öppen för konkurrens.

År 1994 omvandlades Postverket till Posten AB och en postlag infördes. I denna lag ligger ansvaret för den grundläggande servicen på Posten AB och övriga postföretag berörs inte av detta.

Inom paket/logistik har konkurrens funnits redan sedan tidigare och företagen konkurrerar på en världsomspännande marknad.

Företag som UPS och Fedex har byggt upp starka internationella nätverk.

I Sverige har Posten sedan länge stått för den rikstäckande kassaservicen. När Postgirot 1994 ombildades till ett av Posten AB helägt bolag, genomfördes den avreglering som innebar att Postgirots ensamrätt till de statliga betalningarna upphörde. Försäljningen av Postgirot till Nordea var en konsekvens av att Posten inte längre ansåg sig ha förutsättningar att bedriva finansiell verksamhet. Posten har fortfarande ansvaret genom Lagen om grundläggande kassaservice för att tillhandahålla den rikstäckande grundläggande kassaservicen. Detta sköts i det helägda dotterbolaget Svensk Kassaservice.

Telefoni

Telefoninätet (Telia) är likaså privatiserat av rent ekonomiska skäl.

Telekomindustrin är i mycket hög grad internationell. Många utländska teleoperatörer är verksamma i Sverige. Sammanslagningar inom och över nationsgränser är återkommande inslag i marknadens konsolidering.

Telia och finska Sonera utgör numera en gemensam koncern.

Telekommunikationsmarknaden är öppnad för konkurrens inom hela EU.

Telekommunikationssektorn i Sverige var i mycket liten utsträckning formellt reglerad före telelagens tillkomst den 1 juli 1993. Televerket hade faktiskt monopol genom sin dominerande ställning och genom bestämmanderätt om villkoren för anslutning av telefoner och annan utrustning. Monopolställningen blev allt svårare att upprätthålla på grund av den tekniska utvecklingen och den konkurrens som uppstod på internationell och nationell långdistanstelefoni. Anslutningsmonopolet avskaffades successivt under 1980-talet.

Energi

År 1992 genomfördes en bolagisering av elnätet (Vattenfall) och samtidigt bildades affärsverket Svenska Kraftnät som övertog ansvaret för stamnätet. Vidare genomfördes år 1996 en avreglering av elmarknaden. Grunden i den reformerade ellagstiftningen ligger i en tydligare ansvars- och rollfördelning mellan marknadens aktörer. All produktion och tillika försäljning av el skall ske i konkurrens. Överföringen av el på nätet är ett naturligt monopol, vilket måste regleras och övervakas för att tillförsäkra kunderna skäliga villkor för överföringen. En ny myndighet, Energimyndigheten, inrättades med ansvar för bl a tillsyn av nätverksamheten. Den konkurrensutsatta delen av elmarknaden regleras av konkurrenslagstiftningen och övervakas av konkurrensverket. Det samlade ansvaret för drift och leveranssäkerhet av stamnätet samt systemansvaret åligger staten och sköts av Svenska Kraftnät. Beträffande transporter är t ex järnvägsnätet statlig egendom, underhållet av en offentlig myndighet, Banverket, men transporttjänsterna utförs i privat regi. Även denna verksamhet är att anse som SIEG i svensk bemärkelse.

Transport

Den svenska järnvägstrafiken är idag avreglerad med undantag av att SJ AB har monopol på den kommersiella långväga persontrafiken. Ett drygt 20-tal operatörer arbetar idag i Sverige, däribland flera större utländska företag.

Inom EU finns också beslut som innebär att en avreglering gradvis kommer att genomföras till år 2008. År 1998 delades det gamla SJ upp i en myndighetsdel, Banverket, med ansvar för infrastrukturen, och en affärsdel i form av SJ, som vid det tillfället i stort sett hade ensamrätt på trafiken.

År 1990 infördes systemet med upphandling av regional kollektivtrafik.

Vidare infördes år 1993 systemet med upphandling i konkurrens inom den icke - kommersiella interregionala persontrafiken.

År 1996 avreglerades inrikes godstrafik. År 1999 inrättades en särskild myndighet, Rikstrafiken, med uppgift att ansvara för upphandling av olönsam interregional kollektivtrafik. Det var först vid denna tidpunkt som nya operatörer etablerades inom den interregionala trafiken. Slutligen delades SJ år 2001 i två helt oberoende statligt ägda bolag för person- och godstrafik, SJ AB respektive Green Cargo. Dessa verksamheter avsågs kvarstå helt i statlig ägo. Samtidigt bolagiserades terminaltjänst, fastigheter och dataenheter och inordnades i Swedcarrierkoncernen. Syftet var att sälja allt utom fastigheterna till privata investerare eller bolag.

Arbetsmarknaden

Ett sista exempel av SIEG i Sverige kan ses på arbetsmarknaden.

Fortfarande är det monopol på arbetsförmedling och idag är varje arbetsgivare skyldig att anmäla de flesta lediga tjänster till

Arbetsförmedlingen, enligt Lag (1976:157) om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen.

Därför är arbetsförmedlingens verksamhet att anse som SIG.

Privat arbetsförmedling var tidigare i stort sett förbjuden. Idag är det alltmer privata s k "headhunting" företag, som förmedlar tjänster, vars verksamhet kan anses tillhöra SIEG.

7.3.2 SIG

I Sverige finns flera företag vilka tillhandahåller tjänster som kan benämnas som tjänster av allmänt intresse. Tjänster av allmänt intresse skall tillfredställa behov som t e x utbildning, hälsa, kommunikationer, information och områden som är av vikt för att skydda medborgarnas grundläggande friheter och bidrar till ett bättre samhälle. Det handlar om ekonomiska och sociala verksamheter som inte brukar överlåtas enbart till marknadskrafterna, eftersom de i allmänhet är reglerade och övervakade av de offentliga myndigheterna.

Radio och Tv

I Sverige finns ett statligt monopol inom radio- och tv-sektorn. Sändningsnätet är offentlig egendom och är under direkt kontroll av myndigheterna. Tillstånd från regeringen är nödvändigt för att använda nätet. Vidare är de viktigaste kanalerna kontrollerade av regeringen. De allmänna kanalernas verksamhet, liksom de auktoriserade kanalerna, är reglerade i lag. (radio- och tv-lagen 1996:844). Motiveringen för denna organisation är: *att* uppgiften att bedriva sändningsverksamhet av allmänt intresse innebär konkreta krav på programplanering och även andra förpliktelser som varken privata eller offentliga operatörer på egen hand skall behöva bära, *att* radio- och tv-verksamhet skall tillgodose olika samfunds och minoritetsgruppers demokratiska, sociala och kulturella behov, bevara den språkliga och kulturella mångfalden, *att* garantera att flertalet skall ha tillgång till kanalerna (det s k public servicebegreppet). Liknande monopol har dock av Europadomstolen tillika europeiska gemenskapernas kommission ansetts vara en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och inte som en tjänst av allmänt intresse.⁵⁰ I och för sig ligger en ekonomiskt drivkraft i verksamheten, men jag skulle vilja bedöma tjänsten som en affärsmässig verksamhet av allmänt intresse, åtminstone om jag ser till kanaler som SVT1 och SVT2 enligt ovan nämnda motivering.

---

⁵⁰ Se s. 28f om vad domstolen bedömt vara tjänst av allmänt ekonomiskt intresse.

I andra fall av radio- och tvprogram med reklamfinansierade kanaler som TV3 och Kanal 5, är det utan tvekan att anse som tjänst av allmänt ekonomiskt intresse.

Alkohol

Ett annat monopol, Vin & Sprit AB samt Systembolaget, som staten beviljat vin- och spritimport samt distribution är likaså en tjänst av allmänt intresse och kan motiveras med dubbla syften. Först ger monopolet en möjlighet för staten att kontrollera alkoholkonsumtionen av medicinska skäl. Det viktigaste redskapet härtill är prispolitiken vad gäller alkoholrelaterade drycker. Sedan erbjuder de konsumenterna i alla landets regioner ett rikt och brett sortiment av alkoholhaltiga drycker. Monopolet för vin- och spritdistribution ifrågasattes när Sverige anslöt sig till EU.

EG-domstolen har dock beviljat ett undantag från tillämpningen av konkurrensreglerna och tillika godkänt monopolet, därför att det motiverats av allmänna hälsoskyddsskäl. Även detta monopol skulle kunna vara att anse som en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse.

Läkemedel

Ett tredje monopol, Apoteksbolaget, en offentlig verksamhet för distribution av apoteksprodukter. Apoteksmonopolets syfte är att kunna garantera tillgång till dessa produkter för hela befolkningen till ett skäligt pris för att trygga allmänhetens hälsa. Riksdagen har dock meddelat regeringen att den önskar avskaffa monopolet, eftersom det i de flesta EU-länder finns väl fungerande privata apotek, många organiserade i affärskedjor.⁵¹ Fler försäljningsställen, bekvämare öppettider, skulle underlätta inköp för konsumenterna. Om en avreglerad licensförsäljning av läkemedel etableras i Sverige skulle det troligen leda till lägre priser.

---

⁵¹ Se motion 2001/02:So 492.

Socialförsäkringar

På arbetsmarknaden kan det finnas aktiviteter som kan hänföras till SIG.

Det är fråga om aktiviteter som ingår i det obligatoriska socialförsäkringssystemet (t ex vid sjukdom, pension o s v).

Europadomstolen har beträffande socialförsäkringssystemen avgjort att de fyller en rent social funktion. Extra eller frivilliga pensionsförsäkringssystem, utöver grundpensionen, får dock anses vara tjänst av allmänt ekonomiskt intresse.

Utbildning

Utbildningsområdet kan likaså hänföras till SIG. Det ligger i allmänhetens intresse att befolkningen får en grundläggande utbildningsnivå, för att kunna klara arbetslivet och vardagslivet. Även inom detta område har Europadomstolen kommit fram till att det är att anse som SIG med motiveringen att staten inte eftersträvar ekonomisk vinning på systemet, utan endast fullgör sin plikt gentemot medborgarna inom utbildningsområdet i socialt och kulturellt hänseende.

Säkerhet

Verksamheter som nationellt försvar och lag och ordning, vilket kan inbegripa såväl rättsväsende som polis och kriminalvård, får ändå anses uppfylla definitionen tjänst av allmänt intresse och även definieras som icke affärsmässig verksamhet.

Besiktning

Ett sista exempel på en verksamhet som kan hänföras till SIG är den periodiska besiktningen, som görs av fordon i trafiksäkerhetsverkets regi. Bilar äldre än tre år måste kontrolleras varje år av ett allmänt företag, AB Svensk Bilprovning. I vissa speciella fall kan dock besiktning utföras av en privat auktoriserad verkstad.

7.4 Problem med SIEG och SIG i Sverige

7.4.1 SIEG

Trots de positiva effekterna till följd av liberalisering kan viss oro uttryckas ifråga om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och de gemenskapsåtgärder som berör dem. Med anledning av snabba förändringar inom såväl teknologi, som regelverk och konsumentefterfrågan, ställer sig många medborgare frågan om inte kvaliteten på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kan komma att hotas. Aktörer som traditionellt producerat de berörda tjänsterna och de offentliga myndigheter som har stöttat dem, hävdar att en tillämpning av gemenskapens regler på dessa områden, skulle kunna skada de befintliga och väl beprövade strukturerna för tillhandahållandet av tjänsterna ifråga och därmed också kvaliteten på de tjänster som tillhandahålls allmänheten.

För att undvika en snedvridning av konkurrensen måste alla medlemsstater enas om att öppna sina marknader lika mycket. I de fall där marknaden öppnas långsamt, har länderna en konkurrensmässig nackdel i jämförelse med de länder, som valt att öppna marknaden snabbare. Detta kan åskådliggöras med ett exempel på energimarknaden. Energibolagens hela kundbas utsätts för konkurrens på de marknader där det öppnats upp snabbare, medan energibolag där marknaden öppnas långsamt fortfarande drar nytta av att ha en skyddad kundbas, vilket leder till omotiverade konkurrensfördelar.

Vidare kan problem uppkomma i de fall där tjänster av allmänt ekonomiskt intresse finansieras med stöd från den offentliga sektorn och detta kan då riskera att påverka handeln mellan medlemsstaterna och måste därmed prövas med utgångspunkt från de särskilda bestämmelserna om statligt stöd.

7.4.2 SIG

Då begreppen definieras på olika sätt inom såväl de nationella medlemsstaterna som unionen, kan det förorsaka problem om en medlemsstat/myndighet benämner en tjänst som SIG och en annan

medlemsstat/myndighet benämner samma tjänst som SIEG. Detta kan leda till snedvriden konkurrens på den inre marknaden.

För att underlätta arbetet med benämning av tjänster för de nationella medlemsstaterna, bör även definitioner av vad som är att anse som tjänst av allmänt intresse eller av allmänt ekonomiskt intresse harmonieras och ligga för bedömning på unionsnivå.

När det gäller tjänster av allmänt intresse är det av vikt att få till stånd återkommande utvärderingar. Förutom tjänsternas ekonomiska resultat måste även en kontroll genomföras för att se till vilken grad tjänsterna bidrar till samhället och andra grundläggande mål. Utvärderingen gör det möjligt att bedöma om målen uppfylls och gör det lättare att omprioritera politiska insatser med ledning av t ex tekniska förändringar, nya konsumentbehov och nya krav från allmänheten.

8 Analys och slutsatser

Genom mitt arbete ovan har jag kunnat konstatera att EU-kommissionen ännu ej klart angivit vad som är att anse som SIG respektive SIEG.

Dessutom föreligger det olika uppfattningar inom medlemsstaterna hur dessa begrepp skall anges. Allmänt sett föreligger terminologiska skillnader, semantisk förvirring samt även olika traditioner inom såväl medlemsstaterna som inom europeiska unionen. Vid studier av olika texter har det uppmärksamats att det skett missförstånd/sammanblandningar av begreppen ifråga. I medlemsstaterna används vidare olika termer och definitioner för att beteckna tjänster i allmänhetens intresse till följd av skillnader i staternas historiska, ekonomiska, kulturella samt politiska bakgrund. Inom gemenskapen eftersträvas att hänsyn skall tas till dessa skillnader, terminologiskt sett. Dessvärre ges inte förslag på hur hänsyn skall tas till dessa skillnader samtidigt som önskemål finns från många om allmängiltiga definitioner och en klar enad terminologi.

Med tanke på denna begreppsförvirring torde mitt råd vara att definition av SIG respektive SIEG i helhet borde ligga på unionsnivå. Detta skulle dock kunna bemötas med ett enkelt svar om att det praktiskt och ekonomiskt är ogenomförbart.

Det skulle också kunna gå att få ett svar som lyder att skillnaden mellan verksamhet som är, respektive icke är av ekonomisk natur, är ”all verksamhet som går ut på att tillhandahålla varor eller tjänster på en viss marknad - utgör ekonomisk verksamhet”. Denna skillnad vållar kanske inga problem i praktiken när det gäller tjänster av allmänt intresse, men den teoretiska definitionen av tjänster av icke ekonomisk natur har visat och kommer att visa sig vara problematisk. De tjänster som kan tillhandahållas under marknadsmässiga former varierar också med tiden, allteftersom tekniken, ekonomin och samhället förändras. Med anledning av sistnämnda, går det inte att upprätta en slutgiltig förteckning över samtliga tjänster av allmänt intresse.

För att kort och koncist besvara frågeställningarna som uppställdes i början av detta arbete vill jag anföra:

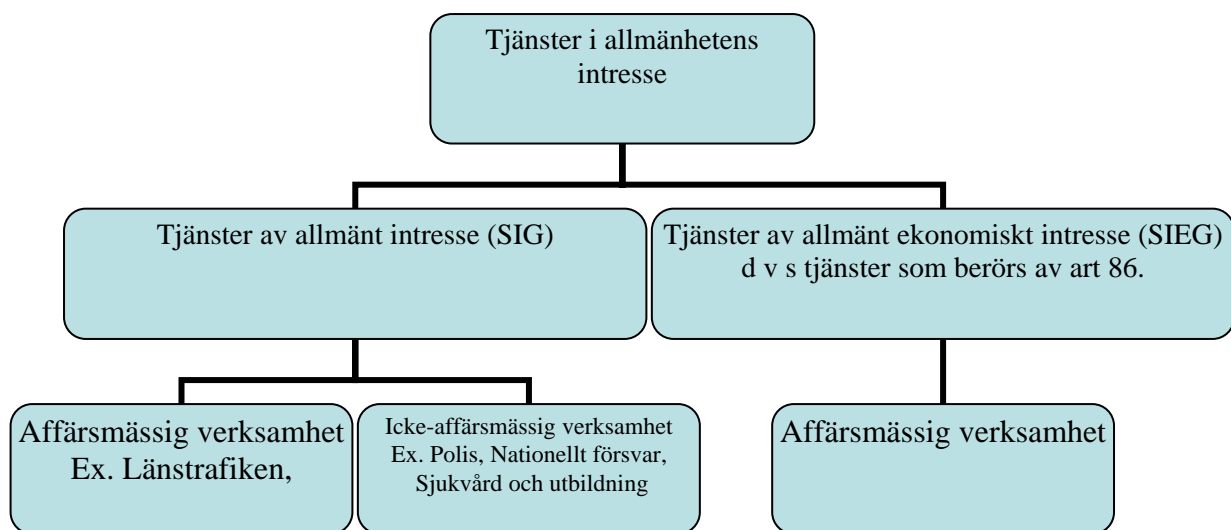
att skillnaden mellan SIG respektive SIEG på det nationella planet skulle kunna synliggöras genom att SIG regleras av särskilda lagar och/eller av regeringsförordningar

att det finns ett intresse i samhället i dess helhet för SIG

att en tjänst av allmänt intresse tillhandahålles, även i de fall där det kanske saknas ekonomiska stimuli för att tjänsten skall kunna tillhandahållas

att det måste hänvisas till förutsättningar som exempelvis mångsidig information, att bevara mångfalden, att värna om minoriteter, allmänna hälsoskäl för att utesluta det konkurrensutsatta området som kvalificeras som SIG i de nationella staterna.

Nedan ges en översikt av beskrivna tjänster. Min åsikt är att det är lättare att tillgodogöra sig detta, när man läst arbetet.

Övriga frågeställningar som återfinns i arbetet anses inte ge något huvudbry, varför de ej tagits upp i analysen. En av anledningarna till detta är att det skulle bli alltför utrymmeskrävande.

Som slutsats vill jag anföra att det fortfarande inte finns några enhetliga definitioner av de nämnda tjänsterna.

Kanske kommer ett klagörande från den franska forskargruppen, som väckte frågorna till diskussion.

Kanske kan mina definitioner och förklaringar av vad som kan anses vara SIG eller SIEG i Sverige, leda till ytterligare diskussioner och förhoppningsvis klarlägganden på detta komplexa område.

Litteraturförteckning

Offentliga tryck

Direktiv 96/92/EG, om gemensamma regler för den inre marknaden för el.

Direktiv 97/33/EG, avseende telekommunikation.

EGT C 364, 18.12.2000, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

EGT L 27, 30.1.1997, inre marknaden för el.

EGT L 204, 21.7.1998, gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

EGT C 281, 26.9.1996, tjänster i allmänhetens intresse.

EGT C 17, 19.1.2001, tjänster i allmänhetens intresse.

Kommissionens direktiv 70/50/EEG.

Kommissionens direktiv 80/723/EEG, om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag.

Kommissionens direktiv 90/388/EEG, avseende telekommunikation.

Kommissionens direktiv 94/46/EG, avseende telekommunikation.

Kommissionens direktiv 95/51/EG, tillhandahållande av telekommunikationstjänster.

Kommissionens beslut nr 176/2001/EG, Poste Italiane.

Motion 2001/02:So 492.

Rådets förordning (EEG) nr 3577/92, avseende sjöfart.

Rådets förordning (EEG) nr 1191/69, avseende allmän trafikplikt på järnväg, väg och inre vattenvägar.

Tryckta källor

Bellamy, C. & Child, G: *European community law of competition* (5 uppl, Sweet & Maxwell Ltd, London, 2001).

Benesch, Rudolf: *Die Kompetenzen der EG-Kommission aus Art.90 Abs.3 EWG-V* (Carl Heymanns Verlag KG, München, 1993).

Buendia Sierra, Jose Luis: *Exclusive rights and State Monopolies under EC law* (Oxford University Press, 1999).

Jones, Alison m fl: *EC Competition Law* (Oxford University Press, 2001).

Lyon Caen A., Champeil – Desplats V.: *Offentlig tjänst och grundrättigheter i EU:s skapande* (Daloz, Samling Tema och kommentarer, 2001).

von Quitzow, Carl Michael: *State measures distorting free competition in the EC* (Kluwer Law International, the Hague, 2002).

Vygen, Klaus: *Öffentliche Unternehmen im Wettbewerbsrecht* (Carl Heymann Verlag KG, Mönchengladbach, 1967).

Wilms, Günter: *Das Europäische Gemeinschaftsrecht und die öffentlichen Unternehmen* (Duncker & Humblot, Berlin, 1996).

Wish, Richard: *Competition Law* (4 uppl, Butterworths, 2001).

Elektroniska källor

Europaparlamentets Faktablad: *Offentliga företag, exklusiva eller särskilda rättigheter*, http://www.europaparl.eu.int/factsheets/3_3_4_sv.htm. Senast kontrollerad 25 oktober 2003.

Europeiska Kommissionens hemsida om tjänster av allmänt intresse: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/services_general_interest/index_en.htm, Senast kontrollerad 25 oktober 2003.

Rättsfallsförteckning

Dom av den 17 november 1992 i förenade målen C-271, 281 och 289/90, konungariket Spanien, konungariket Belgien och italienska republiken mot Europeiska gemenskapernas kommission, Rec. 1992.

Dom av den 19 juni 1997 i mål T-260/94, Air Inter mot kommissionen, REG 1997.

Dom av den 17 februari 1993 i förenade målen C-159/91 och C-160/91, Christian Poucet v. Assurances Générales de France och Caisse mutuelle régionale du Languedoc-Roussillon, Rec. 1993.

Dom av den 27 oktober 1993 i mål C-46/90 och 93/91, Lagauche e.a., Rec. 1993.

Dom av den 19 januari 1994 i mål C-364/92, SAT Fluggesellschaft GmbH mot Eurocontrol, Rec. 1994.

Dom av den 18 mars 1997 i mål C-343/95, Diego Cali & Figli Srl mot Servizi ecologici porto di Genova SpA, REG 1997.

Dom av den 19 maj 1993 i mål C-320/91, Brottmål mot Paul Corbeau, Rec. 1993.

Dom av den 27 april 1994 i mål C-393/92, Almelo m.fl, Rec. 1994.

Dom av den 27 september 1988 i mål C-263/86, Humbel, Rec. 1988.

Dom av den 23 april 1991 i mål C-41/90, Höfner och Elser, Rec. 1991.

Dom (sjätte avdelningen) av den 16 september 1999 i mål C-22/98, Brottmål mot Jean Claude Becu, Annie Verweire, Smeg NV och Adia Interim NV, REG 1999.

Dom av den 24 november 1982 i mål C-249/81, kommissionen mot Irland, Rec. 1982, s. 04005.

Dom av den 17 maj 2001 i mål C-340/99, TNT Traco, REG 2001.

Dom (sjätte avdelningen) av den 4 maj 1988 i mål C-30/87, Corinne Bodson mot SA Pompes funèbres des régions libérées, Rec. 1988.

Dom av den 10 december 1991 i mål C-179/90, Merci convenzionali porto di Genova SpA mot Siderurgica Gabrielli SpA, Rec. 1991.